

บทที่ 5

วิธีการรวบรวมข้อมูล

แหล่งที่มาและชนิดของข้อมูล

ก่อนอื่นเราควรทำความเข้าใจก่อนว่า ในการทำวิจัยทางการเงินโดยทั่วไปนั้น เราอาจต้องใช้ข้อมูล 2 ชนิด คือ

ข้อมูลในลักษณะเชิงปริมาณ (Quantitative Data) ซึ่งเป็นข้อมูลที่แสดงค่าออกมาเป็นตัวเลขได้หรือเราเรียกว่าเป็นข้อมูลสถิติ ที่แสดงอยู่ในรูปของจำนวน ปริมาณ เป็นต้น

ข้อมูลที่ไม่ใช่ลักษณะเชิงปริมาณ (Qualitative Data) หรือบางครั้งเราเรียกว่าข้อมูลเชิงพรรณนา หรือเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถแสดงออกมาเป็นตัวเลขได้ แต่จะอยู่ในลักษณะการบรรยายถึงคุณลักษณะหรือคุณภาพของสิ่งต่าง ๆ ที่เรากำลังศึกษา เช่น อายุ อาชีพ เพศ ฯลฯ

การรวบรวมข้อมูล (Collection of Data) ถือได้ว่าเป็นงานที่ผู้ทำวิจัยจะต้องทำงานสถิติขั้นต้น ซึ่งผู้ทำวิจัยอาจไม่ต้องรวบรวมด้วยตัวเอง แต่อาจศึกษาข้อมูลที่มีผู้อื่นได้จัดทำหรือบันทึกไว้แล้วก็ได้ ซึ่งในกรณีนี้ก็หมายความว่าผู้วิจัยจะต้องระมัดระวังไม่ให้เกิดการทำงานซ้ำซ้อนกับผู้อื่น ดังนั้นผู้วิจัยจะต้องศึกษาค้นคว้าอย่างมาดด้วย แต่ถ้าลักษณะงานวิจัยที่เป็นงานใหม่ไม่เคยมีใครเก็บรวบรวมข้อมูลมาก่อน ผู้วิจัยก็ต้องลงมือเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งจะต้องพยายามให้คำนิยามที่แน่นอนในสิ่งที่ตนต้องการจะรวบรวม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ เพราะถ้าข้อมูลที่รวบรวมมาไม่ได้มาตรฐานหรือใช้เทคนิควิธีที่ไม่ถูกต้องจะทำให้เกิดผลเสียเพราะจะทำให้เกิดความเข้าใจผิดในเรื่องที่จะศึกษาได้

วิธีการรวบรวมข้อมูล

สำหรับข้อมูลสถิติหรือข้อมูลในเชิงปริมาณโดยทั่ว ๆ ไปอาจรวบรวมได้โดยวิธีการหลัก 4 วิธีด้วยกัน คือ⁽¹⁾

(1) โปรดดู ไพฑูรย์ ตันฉศิริ และคณะ, "การวางแผนงานวิจัยและลักษณะข้อมูล, เอกสารประชุมวิชาการสถิติ ครั้งที่ 8, (ตุลาคม, 2527), หน้า 5 - 8.

1. **วิธีการสำมะโน (Census)** ก่อนเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลเบื้องต้น (primary source) จะต้องกำหนดลงไปให้แน่นอนว่าจะใช้อะไรเป็นแหล่งข้อมูลเบื้องต้น ซึ่งแหล่งข้อมูลเบื้องต้นเราเรียกว่าหน่วยแจงนับ (enumeration unit) การออกไปเก็บข้อมูลเบื้องต้นจากหน่วยแจงนับเราเรียกว่า การแจงนับ (enumerate) หลังจากนั้นยังต้องกำหนดด้วยว่า ขอบข่ายของการเก็บข้อมูลจะครอบคลุมถึงหน่วยแจงนับใด ในเนื้อที่ใดบ้าง ซึ่งเราเรียกว่าคัมรวม (coverage) ดังนั้นข้อมูลที่ได้เราเรียกว่ามวลประชากรสถิติ (statistical population) เช่น สำมะโนอุตสาหกรรม สำมะโนธุรกิจการค้าและบริการ สำมะโนเกษตร เป็นต้น

2. **วิธีสำรวจด้วยตัวอย่าง (Sample survey)** คือการเก็บข้อมูลสถิติ โดยการประมาณยอดข้อมูลสถิติที่ต้องการของคัมรวมจากข้อมูลเบื้องต้นที่รวบรวมได้จากหน่วยแจงนับ ตัวอย่างเพียงบางหน่วย การสำรวจตัวอย่างจะต้องกำหนดขนาดตัวอย่างและมีการสุ่มหน่วยแจงนับตัวอย่าง ซึ่งการสำรวจด้วยตัวอย่างที่ถูกต้องตามระเบียบวิธี จะต้องใช้หน่วยแจงนับตามระเบียบวิธีทางทฤษฎีความน่าจะเป็น นั่นก็คือ ไม่มีการเจาะจงหน่วยแจงนับตัวอย่าง ทำให้หน่วยแจงนับแต่ละหน่วยจะถูกสุ่มอย่างไม่เจาะจงแบบสุ่ม (randomly selected)

3. **วิธีรายงานจากหน่วยบริการหรือการตรวจสอบจากเอกสาร** ซึ่งวิธีนี้จะเป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลโดยไม่ต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมากนัก ซึ่งส่วนมากจะใช้กันในสถานประกอบการ รัฐบาลขนาดใหญ่ และในระหว่างหน่วยงานของรัฐ ซึ่งข้อมูลนี้จะมีลักษณะเป็นข้อมูลทุติยภูมิ ภาย (secondary data) คือ จะต้องมีการรวบรวมขั้นหนึ่งก่อนแล้วจึงส่งมารวบรวมไว้เป็นสถิติในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4. **การจดทะเบียน (Registration)** วิธีนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลลักษณะต่อเนื่องถาวร มีสภาพบังคับและตามกฎหมาย ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงการเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงของประชากรตลอดระยะเวลาอันยาวนาน เช่น การทำทะเบียนบ้าน การจดทะเบียนยานพาหนะ เป็นต้น

การสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมายืนยันและแก้ไขข้อสงสัยของผู้วิจัย ซึ่งข้อมูลต้องเป็นข้อมูลที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ ซึ่งการรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตีมีประสิทธิภาพ จึงต้องอาศัยเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งวิธีที่นิยมใช้กัน สรุปได้ดังนี้-

1. การสังเกต (Observation)
2. การสัมภาษณ์ (Interview)

3. การกรอกแบบสอบถาม(Questionnaire)
4. จากเอกสาร รายงานที่มีผู้เก็บรวบรวมไว้

1. การสังเกตการณ์ (Observation) คือการที่ผู้ทำวิจัย พยายามศึกษาพฤติกรรมต่าง ๆ ในสถานการณ์นั้น ๆ โดยใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ ทุกอย่างเพื่อเสาะแสวงหาความรู้ที่จะวิจัย การสังเกตช่วยในการรวบรวมข้อเท็จจริงต่าง ๆ ตามเป้าหมายที่ผู้วิจัยต้องการ อย่างไรก็ตามการสังเกตนี้ส่วนมากจะต้องอาศัยการรับรู้ของผู้สังเกตว่าตนเองมีความสามารถและความรู้ในเรื่องนั้นมากน้อยเพียงใด ในบางกรณีผู้สังเกตอาจต้องเข้าร่วมกระทำพฤติกรรมกับบุคคลที่เราจะศึกษาก็ได้ ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องมากที่สุด

ข้อดีของการสังเกต

1. สามารถบันทึกเหตุการณ์นั้นได้ในขณะที่เกิดเหตุการณ์นั้นจริง ๆ
2. คำตอบที่ได้ถูกต้องแน่นอนตรงไปตรงมา
3. ผู้ให้ข้อเท็จจริงไม่จำเป็นต้องแสดงโดยคำพูด เพราะผู้สังเกตเข้าใจในพฤติกรรมที่แสดง
4. ผู้ให้ข้อมูลเป็นคนที่พูดไม่ได้ก็ให้ข้อมูลได้ และไม่เป็นการรบกวนผู้ถูกสังเกต
5. ในกรณีที่ใช้การสังเกตร่วมกับการสัมภาษณ์จะทำให้ได้ข้อมูลที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ข้อเสียของการสังเกต

1. ถ้าผู้ถูกสังเกตทราบว่าเรากำลังสังเกตอยู่จะทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง
2. อาจเกิดการตีความในพฤติกรรมนั้นผิดพลาดได้
3. ต้องใช้ระยะเวลาและค่าใช้จ่ายสูงในการเก็บข้อมูลและบางครั้งพฤติกรรมที่ต้องการไม่เกิดขึ้น
4. ถ้ามีปัญหาเรื่องสภาพ ดิน ฟ้า อากาศ อาจทำให้เกิดความไม่สะดวกในการรวบรวมข้อมูล
5. ใช้ได้กับพฤติกรรมบางอย่างเท่านั้น

ลักษณะของการสังเกตที่ดี⁽²⁾

1. การสังเกตนั้นจะต้องเฉพาะเจาะจงว่าจะสังเกตอะไรเป็นกรณี ๆ ไป
2. ต้องมีการวางแผนแน่นอนไว้
3. มีการจดบันทึกข้อมูลจากการสังเกต
4. การจดบันทึกต้องจดกันที่ที่สังเกตเห็นพฤติกรรมที่ต้องการ

(2) โปรตุเกส กาญจนมา มณีแสง, Op.cit., pp. 51-52.

5. ต้องเป็นผู้มีความรู้ในเรื่องที่จะสังเกต
 6. ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตสามารถทำซ้ำ และตรวจสอบกับคนอื่น ๆ ได้
- คุณสมบัติของผู้สังเกต⁽³⁾**

1. ต้องมีประสาทสัมผัสที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ
2. ต้องมีความสามารถจดบันทึกเหตุการณ์ได้เร็วและถูกต้อง
3. ต้องมีความตื่นตัวอยู่เสมอ
4. ต้องสามารถควบคุมความลำเอียงส่วนตัวได้
5. มีเครื่องมือจดบันทึกข้อมูลพร้อมเพรียง

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้สังเกต⁽⁴⁾

1. ต้องแสวงหาความรู้ในเรื่องที่จะสังเกต ให้มากที่สุด
2. ก่อนสังเกตควรทบทวนอ่านหัวข้อย่อ ๆ ของเรื่องที่จะไปสังเกตให้แม่นยำ เพื่อจะได้

สังเกตตรงจุดมุ่งหมายของการวิจัย

3. เตรียมเครื่องมือจดบันทึกข้อมูลให้เรียบร้อย
4. ขณะสังเกตต้องมีความตั้งใจจริง และไม่ควรมีความกังวล
5. ก่อนไปสังเกตควรเตรียมเครื่องมืออุปกรณ์ให้พร้อม

2. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การถาม ตอบ โดยการพูดที่มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน และมีการวางแผนไว้ล่วงหน้า การสัมภาษณ์จึงเป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลที่นิยมใช้กันมากวิธีหนึ่ง เพราะการสัมภาษณ์ทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นความเห็นเรื่องส่วนตัวหรือความลับบางอย่าง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นความพอใจ ทัศนคติ ความเชื่อ ตลอดจนความคิดเห็นต่าง ๆ การสัมภาษณ์เป็นการรวบรวมข้อมูลแบบเผชิญหน้ากัน (Face to Face Contracts) จึงทำให้ข้อมูลที่ได้มีความยืดหยุ่นได้และสังเกตปฏิกิริยาของผู้ถูกสัมภาษณ์ได้ทันที

ชนิดของการสัมภาษณ์

1. การสัมภาษณ์ที่กำหนดคำถามไว้ล่วงหน้าอย่างละเอียด ซึ่งอาจเรียกว่าเป็น Schedule ซึ่งอาจทำการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว สัมภาษณ์หมู่ หรือสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ ก็ได้
2. การสัมภาษณ์ที่กำหนดคำถามไว้กว้าง ๆ เป็นแนวทางในการถามตอบเท่านั้น แต่วิธีนี้ผู้สัมภาษณ์ต้องมีความสามารถในการพูดและรู้จักปรับตัวให้เข้ากับผู้ถูกสัมภาษณ์ ตลอดจนต้องคุมเกมการสัมภาษณ์ได้อย่างดี เพื่อไม่ให้เกิดการพูดนอกขอบเขตเนื้อหาของข้อมูลที่ต้องการมากเกินไป

(3) Ibid.

(4) Ibid.

เทคนิคการสัมภาษณ์ เพื่อให้การสัมภาษณ์ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องผู้สัมภาษณ์จำเป็นต้องทราบเทคนิคการสัมภาษณ์ด้วย คือ.-

1. ผู้สัมภาษณ์ต้องมีความเชื่อมั่นในตัวเองรู้จักสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้ถูกสัมภาษณ์ เพื่อให้เกิดความเป็นกันเอง
2. ผู้สัมภาษณ์ต้องเตรียมเรื่องราวและรายละเอียดของการสัมภาษณ์ไว้ให้พร้อม และคำถามต้องชัดเจน ไม่คลุมเครือ
3. ในระหว่างการสัมภาษณ์ผู้สัมภาษณ์ต้องเป็นผู้ฟังที่ดีด้วย
4. การจดข้อความจากการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งข้อสังเกตเพื่อช่วยให้เกิดผลดีในการวิเคราะห์ต่อไป
5. กล่าวคำขอบคุณเมื่อจบการสัมภาษณ์

ลักษณะของคำถามที่ดีที่ใช้ในการสัมภาษณ์⁽⁵⁾

1. คำถามนั้นควรมีลักษณะส่งเสริมกระตุ้นเร้าใจแก่ผู้ที่ถูกสัมภาษณ์
2. คำถามนั้นควรจะสามารถหาคำตอบได้ทันทีในขณะที่ถามโดยปราศจากการพาดพิงไปถึงสิ่งอื่น
3. คำถามสามารถดัดแปลงเป็นรูปอื่นได้ แต่ได้คำตอบเหมือนเดิม
4. คำถามควรมีคำตอบและคำตอบสามารถสรุปพาดพิงไปถึงลักษณะที่คล้ายคลึงกันได้
5. ขอบเขตของคำถามต้องเข้าใจแจ่มแจ้ง ทั้งผู้ถามและผู้ตอบ
6. ภาษาที่ใช้ในการถามควรเหมาะสมกับระดับความรู้ของผู้ตอบ
7. คำถามนั้นต้องไม่เป็นคำถามในลักษณะของการสะกดปมด้อยของผู้ตอบ
8. ควรหลีกเลี่ยงคำถามที่เสนอแนะคำตอบ
9. แต่ละคำถามควรมีคำตอบเดียว
10. ควรเรียงคำถามให้ต่อเนื่องกันเพื่อความสะดวกของผู้ตอบ

ข้อดีและข้อเสียของการสัมภาษณ์

1. เป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลที่สามารถจัดคำถามให้เหมาะสมกับคุณลักษณะของผู้ตอบได้ และสามารถสังเกตความรู้สึกของผู้ตอบได้ทันที เนื่องจากการติดต่อกันโดยตรง ระหว่างผู้ถูกสัมภาษณ์กับผู้สัมภาษณ์
2. การสัมภาษณ์จะทำให้ได้ข้อมูลบางอย่างที่การเก็บข้อมูลวิธีอื่นทำไม่ได้
3. ช่วยให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันได้ดีและมีทัศนคติในแนวทางเดียวกัน

(5) Ibid., p. 61.

ข้อเสีย

1. ต้องใช้เวลาเสียค่าใช้จ่ายสูง
2. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะเชื่อถือหรือไม่ขึ้นอยู่กับความร่วมมือความเต็มใจของผู้ถูกสัมภาษณ์ ตลอดจนความสามารถในการเขียนรายงานการสัมภาษณ์นั้น
3. ข้อมูลที่ได้อาจขึ้นอยู่กับอารมณ์ของผู้ตอบว่าเป็นอย่างไร ทำให้บางครั้งได้ข้อมูลที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง
4. การตอบคำถามอาจต้องทำทันทีซึ่งอาจทำให้ได้คำตอบที่ไม่ถูกต้อง เพราะเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่ไม่ได้มีการไตร่ตรองมาก่อน

3. การกรอกแบบสอบถาม การกรอกแบบสอบถามเป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลคล้ายกับการสัมภาษณ์แบบมีลายลักษณ์อักษร ซึ่งผู้สร้างแบบสอบถามต้องสร้างขึ้นด้วยความระมัดระวังและรัดกุม เพราะถ้าผู้ให้ข้อมูลไม่เข้าใจคำถามเราก็ไม่สามารถแก้ไขข้อความหรืออธิบายให้ผู้ตอบเข้าใจได้

ชนิดของแบบสอบถาม แบบสอบถามโดยทั่ว ๆ ไปนิยมใช้กันอยู่ 2 ชนิดคือ

3.1 คำถามแบบปิด (Closed-end Question) หมายถึง คำถามที่มีคำตอบไว้ให้ผู้ตอบแล้ว ผู้ตอบมีหน้าที่เลือกคำตอบจากที่กำหนดให้เท่านั้น โดยการกา เครื่องหมายลงในตัวเลือกที่ตนเลือก

ข้อดีและข้อเสียของคำถามแบบปิด

ข้อดี

1. เป็นวิธีการที่ง่าย สะดวกทั้งผู้ถามและผู้ตอบ เพราะผู้ตอบสามารถตอบได้รวดเร็วและตรงกับวัตถุประสงค์
2. สะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูล เพราะจัดทำตาราง (Tabulation) ได้ง่าย

ข้อเสีย

1. ถ้าผู้สร้างคำถามไม่มีความรู้และความเข้าใจมากพอ จะทำให้การวางคำถามไม่ได้ หรือไม่ครบถ้วน ทำให้เกิดความยุ่งยากในการบันทึก
2. ถ้าคำตอบค่อนข้างยุ่งยาก สามารถตอบได้หลายทางจะยุ่งยาก

3.2 คำถามแบบเปิด (Opened - end Question) หมายถึง คำถามที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบตอบได้ตามความพอใจ โดยผู้สร้างแบบสอบถามจะเว้นช่องว่างไว้ให้ แต่มีข้อจำกัดที่การรวบรวมคำตอบยุ่งยาก เพราะคำตอบที่ได้กระจัดกระจาย ต้องใช้เวลาจัดแยกประเภทคำตอบ และนำมาสรุป ผู้สรุปที่ไม่ชำนาญอาจสรุปผิดจากความหมายของข้อมูลเดิมได้

ข้อดีและข้อเสียของคำถามแบบเปิด

ข้อดี

1. คำตอบที่ได้มีความลึกซึ้ง
2. ผู้ตอบมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเท็จจริง
3. สร้างคำถามทำได้ง่าย

ข้อเสีย

1. การรวบรวมข้อมูลยาก เพราะความคิดของผู้ตอบที่แตกต่างกัน
2. เสียเวลาในการวิเคราะห์ข้อมูลมาก
3. ผู้ตอบเสียเวลาตอบมาก

ขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถาม

1. ตั้งคำถามกว้าง ๆ แล้วลองนำไปให้กลุ่มตัวอย่างทดลองตอบ
2. นำคำถามและคำตอบมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขภาษาให้เข้าใจง่าย
3. นำเอาแบบสอบถามมาทดสอบ
4. นำเอาแบบสอบถามที่ทดลองมาวิเคราะห์ทางสถิติ
5. นำเอาคำถามที่ทดลองแล้วมาใช้ในการสอบถามหาข้อมูล

เทคนิคในการติดตามแบบสอบถาม เมื่อผู้ทำวิจัยส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ตอบข้อมูลกลับมานั้น ผู้ทำวิจัยควรจะต้องมีการติดตามเพื่อให้ได้แบบสอบถามกลับคืนมามากที่สุด ดังนั้นผู้ทำวิจัยจึงต้อง เตือน หรือทวงถาม เมื่อถึงกำหนดเวลาที่กำหนดไว้ให้กับผู้ตอบ ตลอดจนผู้ทำวิจัยควรอำนวยความสะดวกและกำหนดสถานที่ในการส่งแบบสอบถามคืนด้วย เช่น มีการสอดซอง หรือติดแสตมป์ไว้ให้เรียบร้อยพร้อมทั้งการเจ้าหน้าที่ของสถานที่ที่จะส่งแบบสอบถามคืน

ข้อดีและข้อเสียของแบบสอบถาม

ข้อดี

1. การใช้แบบสอบถามลงทุนน้อยกว่าการใช้วิธีการสัมภาษณ์
2. ข้อมูลมีความเชื่อถือได้มากกว่า ถ้ากลุ่มตัวอย่างให้ความร่วมมือดีและคำถามชัดเจน
3. ผู้ตอบมีอิสระในการตอบได้

ข้อเสีย

1. ข้อมูลนี้จะเชื่อถือได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับตัวผู้ตอบ
2. ถ้าแบบสอบถามยาวเกินไปทำให้เกิดความเบื่อหน่ายในการตอบ

3. ผู้วิจัยไม่สามารถตั้งใจหรือกระตุ้นให้ผู้ตอบตอบคำถามได้
4. การติดตามแบบสอบถามคืนทำได้ลำบาก

4. จากเอกสารและรายงานอื่น ๆ ที่มีผู้เก็บรวบรวมไว้ การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารนั้น อาจเป็นข้อมูลตัวเลขทางสถิติที่หน่วยงานต่าง ๆ เก็บรวบรวมไว้ อาจเป็นหน่วยงานราชการหรือเอกชนที่ทำหน้าที่ทางด้านนี้โดยเฉพาะ เช่น สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพาณิชย์ ดัชนีราคาหุ้นทีเอสโก้ ดัชนีราคาหุ้นบุคคัลล์ หรือถ้าเป็นของต่างประเทศ เช่น Standard & Poor's และ Moody's Investor Service ฯลฯ

นอกจากนั้นเราอาจค้นหาข้อมูลจากเอกสาร วารสาร ต่าง ๆ ที่รวบรวมไว้ในห้องสมุด ตลอดจนข้อมูลจากงบการเงินไม่ว่าจะเป็นงบดุลและงบกำไรและขาดทุน

ลักษณะและแหล่งที่มาของข้อมูลทางการเงิน

เป็นที่ทราบกันโดยทั่ว ๆ ไปแล้วว่าธุรกิจทุกธุรกิจจำเป็นต้องให้ความสนใจงาน การตัดสินใจ ทางด้านการเงิน เช่นเดียวกับการตัดสินใจหลักอื่น ๆ เพราะในการวางแผนการดำเนินงานใด ๆ หรือการวิเคราะห์โครงการใด ๆ ก็ตามธุรกิจจะต้องคำนึงถึงปัญหาเงินทุนที่จะต้องใช้ในการดำเนินงานซึ่งก็แน่นอนว่าธุรกิจต้องพิจารณาว่าธุรกิจมีความสามารถทางการเงินหรือมีฐานะทางการเงินอย่างไร ดังนั้นการพิจารณาดังกล่าวผู้บริหารจะต้องมีข้อมูลตามต้องการเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ ซึ่งข้อมูลนั้นอาจได้มาจากแหล่งต่าง ๆ กัน ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะให้ได้ผลการวิเคราะห์ที่มีความถูกต้องมากที่สุดนั่นเอง

สำหรับแหล่งที่มาของข้อมูลทางการเงินของธุรกิจ ที่ผู้วิเคราะห์เก็บรวบรวมได้มาจากแหล่งใหญ่ 2 แหล่ง คือ

1. ข้อมูลทางการเงินที่รวบรวมได้จากภายในธุรกิจ (Internal Sources of Information)
 2. ข้อมูลทางการเงินที่รวบรวมได้จากภายนอกธุรกิจ (External Sources of Information)
- สำหรับข้อมูลทางการเงินที่รวบรวมได้จากทั้ง 2 แหล่งจะแยกพิจารณาได้ดังนี้.-

ข้อมูลทางการเงินที่รวบรวมได้จากภายในธุรกิจ

สำหรับแหล่งข้อมูลทางการเงินแหล่งที่กล่าวได้ว่าเป็นแหล่งข้อมูลที่มีความสำคัญมาก เพราะเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จากการจัดบันทึกของธุรกิจและยังแสดงให้เห็นถึงฐานะการเงินระดับราคาของสินค้า ตลอดจนภาวะผูกพันต่าง ๆ ที่ธุรกิจกำลังประสบอยู่ในขณะนั้น ๆ เป็นต้น สำหรับแหล่งของข้อมูลก็คือ งบกำไรและขาดทุน งบดุล และงบกำไรสะสม เป็นต้น ซึ่งเราอาจแบ่งพิจารณาแต่ละแหล่งได้ดังนี้

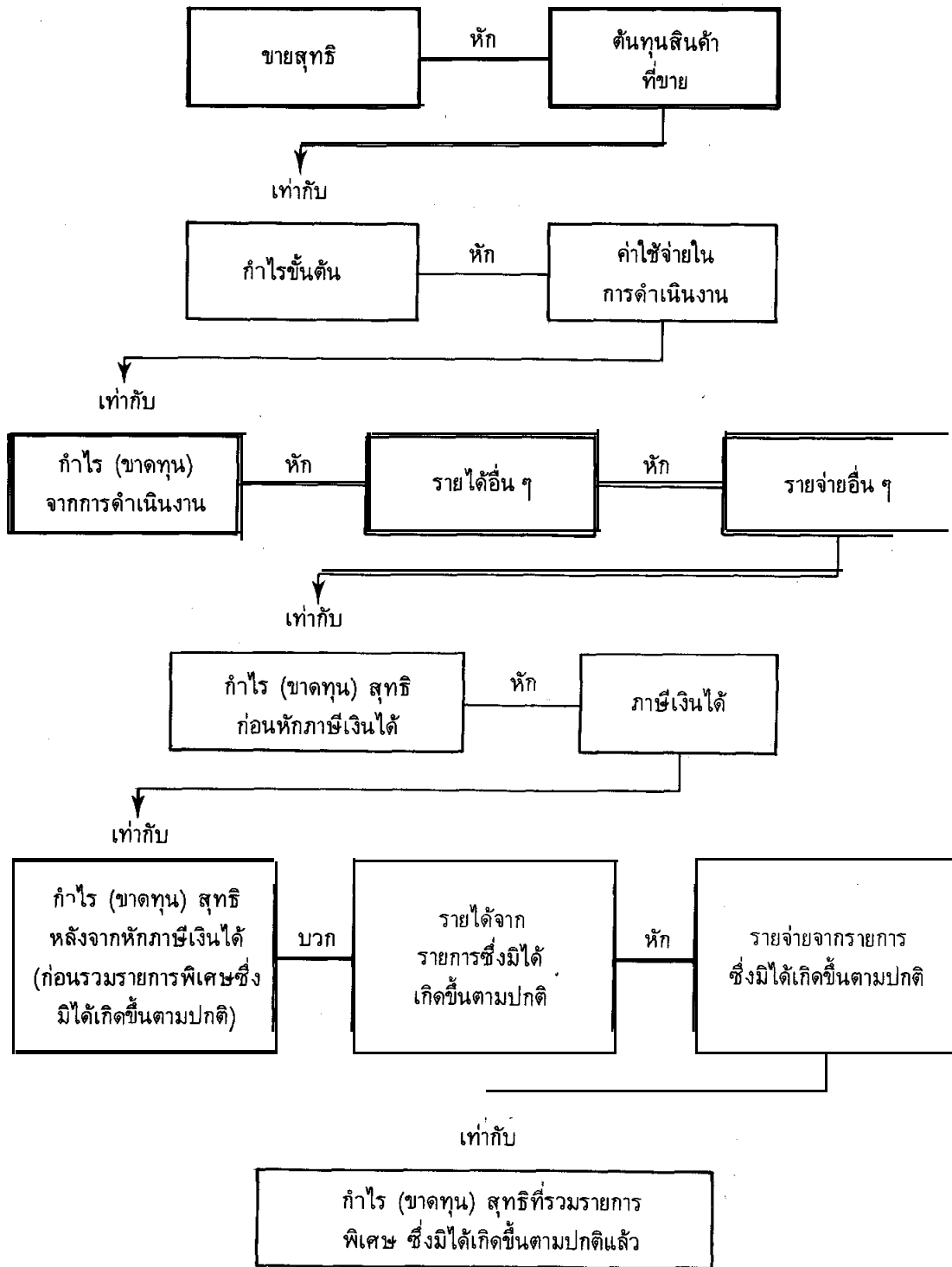
1. **งบกำไรและขาดทุน** สำหรับงบกำไรและขาดทุนนี้ตามความหมายนั้นก็ถือเป็นที่รวบรวมผลการดำเนินงานในงวดเวลาหนึ่ง ๆ ซึ่งก็จะมีข้อมูลทางด้านรายได้และค่าใช้จ่าย ตลอดจนภาระผูกพันของกิจการในงวดเวลานั้น และยังแสดงให้เห็นถึงผลการดำเนินงานสุทธิว่าจะประสบผลกำไรหรือขาดทุน

ดังนั้นงบกำไรและขาดทุนจึงเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญที่สุดของข้อมูลทางการเงินซึ่งผู้ลงทุน ผู้บริหารกิจการ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ ให้ความสนใจในข้อมูลดังกล่าวเพื่อประกอบการตัดสินใจ เพราะนอกจากงบนี้จะแสดงให้เห็นถึงผลการดำเนินงานแล้ว ยังสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการประมาณรายได้ในอนาคต อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงฐานะการเงินและการประเมินผลการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหารธุรกิจด้วย เพราะเราอาจหาข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ต่อหุ้นซึ่งเป็นผลตอบแทนต่อหุ้นของผู้ถือหุ้นสามัญได้ (Earning per share = E.P.S.) ซึ่งคำนวณได้ดังนี้

$$\text{รายได้ต่อหุ้นของผู้ถือหุ้นสามัญ} = \frac{\text{กำไรสุทธิส่วนที่เหลือเป็นของผู้ถือหุ้นสามัญ}}{\text{จำนวนหุ้นสามัญที่ออกจำหน่ายและอยู่ในมือบุคคลภายนอก}}$$

สำหรับ ข้อมูลที่ได้ข้างต้นจะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า ผู้ลงทุนจะได้รับผลตอบแทนเท่าไร แม้ว่าจะไม่ได้รับเป็นตัวเงินทั้งหมด แต่ก็ยังแสดงให้เห็นความสามารถในการทำรายได้และการจัดหาเงินทุนของกิจการ

วิธีการคำนวณกำไรและขาดทุนสุทธิ มีขั้นตอนที่จะทำได้ ดังนี้.-

ปัญหาในการคำนวณและการนำไปใช้บังคับกำไรและขาดทุน การใช้ข้อมูลจากงบกำไรและขาดทุนมีปัญหาบางประการที่ต้องนำมาพิจารณา คือ

1. **รายการพิเศษ** จากวิธีการหากำไรหรือขาดทุนสุทธิดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่า เริ่มต้นรายการจากยอดขายสุทธิสิ้นสุดที่กำไรหรือขาดทุนสุทธิ ซึ่งรวมรายการพิเศษไว้ด้วยแล้วตามปกติเรื่องกำไรและขาดทุนนั้นจะสนใจกำไรหรือขาดทุนที่เกิดจากการดำเนินงานตามปกติของธุรกิจไม่รวมรายการพิเศษ เพราะไม่เกี่ยวกับกำไรหรือขาดทุนของธุรกิจโดยตรง ฉะนั้นการคำนวณรายได้ต่อหุ้นของผู้ถือหุ้นสามัญจึงควรหักรายการพิเศษออกเสียก่อนแล้วจึงนำมาหารด้วยจำนวนหุ้นสามัญที่จำหน่ายได้และอยู่ในมือบุคคลภายนอก

นอกจากนี้การพิจารณาแต่รายได้ต่อหุ้นเพียงบริษัทเดียวแล้วตัดสินใจทันทีที่อาจเกิดการตัดสินใจผิดพลาดได้ เพราะไม่ได้เปรียบเทียบกับธุรกิจประเภทเดียวกันในเวลาเดียวกันหรือไม่ได้เปรียบเทียบกับรายได้ต่อหุ้นถัวเฉลี่ยของอุตสาหกรรมประเภทเดียวกัน นอกจากนี้ยังอาจมีปัญหาการคำนวณรายได้ต่อหุ้นของแต่ละธุรกิจแตกต่างกันอีกด้วยก็ได้

2. **วิธีการปฏิบัติทางบัญชี** วิธีการปฏิบัติทางบัญชีที่ธุรกิจเลือกใช้มีหลายวิธีด้วยกัน ถ้าธุรกิจที่จะเปรียบเทียบกับกันนั้นใช้วิธีการปฏิบัติทางบัญชีที่แตกต่างกัน เมื่อจะนำข้อมูลของธุรกิจนั้นมาเปรียบเทียบกับกันจะต้องปรับปรุงเสียก่อน และแม้ว่าจะเป็นธุรกิจเดียวกันแต่เปลี่ยนวิธีการปฏิบัติทางบัญชีต่าง ๆ จากงวดก่อนที่จะใช้ในการเปรียบเทียบสำหรับธุรกิจเดียวกันนั้น ก็จะทำให้ไม่ได้ต้องการปรับปรุงให้เป็นมาตรฐานอันเดียวกันก่อน

ตัวอย่างของวิธีการปฏิบัติทางบัญชีที่แตกต่างกัน เช่น ต้นทุนสินค้าที่ขาย ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน เป็นต้น

2.1 **ต้นทุนสินค้าที่ขาย** ธุรกิจต่าง ๆ อาจเลือกใช้วิธีการตีราคาสินค้าคงเหลือได้หลายวิธีคือ

- Last - in, first - out (เข้าทีหลัง - ออกก่อน)
- First - in, first - out (เข้าก่อน - ออกก่อน)
- Base stock
- Weighted average (ถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก)
- Simple average (ถัวเฉลี่ย)

ฯลฯ

ต้นทุนสินค้าที่ขายเป็นปัญหาแรกที่ผู้วิเคราะห์ต้องพิจารณาปรับปรุงก่อนที่จะวิเคราะห์ต่อไป

ต้นทุนสินค้าที่ขายประกอบด้วย :-

สินค้าคงเหลือต้นงวด

บวก ซื้อ

รวมสินค้าที่มีเพื่อขาย

หัก สินค้าคงเหลือปลายงวด

ต้นทุนสินค้าที่ขาย

ต้นทุนสินค้าที่ขายนี้ ถ้าตีราคาสินค้าคงเหลือต่างกันจะทำให้ต้นทุนสินค้าที่ขายในงบกำไรและขาดทุนกับสินค้าคงเหลือในงบดุลต่างกัน เช่น

บริษัท ก. เริ่มดำเนินงานปี 2525 ระหว่างปี 2525 ซื้อสินค้า 3 ครั้ง

ครั้งที่ 1 จำนวน 150 หน่วย @ 10 บาท

ครั้งที่ 2 จำนวน 200 หน่วย @ 11 บาท

ครั้งที่ 3 จำนวน 100 หน่วย @ 12 บาท

รวม 450 หน่วย

และขายสินค้าทั้งสิ้น 400 หน่วย

ปี 2526 ซื้อสินค้าทั้งสิ้น 4 ครั้ง

ครั้งที่ 1 จำนวน 400 หน่วย @ 11 บาท

ครั้งที่ 2 จำนวน 200 หน่วย @ 10 บาท

ครั้งที่ 3 จำนวน 150 หน่วย @ 9 บาท

ครั้งที่ 4 จำนวน 250 หน่วย @ 10 บาท

รวม 1,000 หน่วย

และขายสินค้าทั้งสิ้น 750 หน่วย

เมื่อบริษัท ก. ใช้วิธีการตีราคาสินค้าคงเหลือแบบ Fifo ปี 2525 มีกำไรสุทธิ 4,500 บาท ปี 2526 9,000 บาท บริษัทจัดทะเบียนหุ้นสามัญไว้ 10,000 หุ้น ออกจำหน่ายแล้ว 9,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 100 บาท

จากตัวอย่างนี้ ถ้าใช้วิธีปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับสินค้าคงเหลือต่างกัน คือ

- วิธี First in-First out (Fifo) เข้าก่อน - ออกก่อน

วิธีนี้สินค้าที่ซื้องวดแรก ๆ จะขายออกไปก่อน สินค้าคงเหลือเป็นสินค้าที่ซื้อในงวดหลัง

- วิธี Last in-first out (Lifo) เข้าทีหลัง-ออกก่อน

วิธีนี้สินค้าที่ซื้องวดหลังจะขายออกไปก่อน สินค้าคงเหลือเป็นสินค้าที่ซื้อในงวดแรก ๆ

ปี 2525	วิธี Fifo	วิธี Lifo
	(บาท)	(บาท)
สินค้าคงเหลือต้นงวด		
บวก ซื้อ		
150 หน่วย @ 10	1,500	—
200 หน่วย @ 11	2,200	
100 หน่วย @ 12	<u>1,200</u>	<u>4,900</u>
สินค้ามีเพื่อขาย (450) หน่วย)	4,900	4,900
สินค้าคงเหลือปลายงวด 50 หน่วย @ 12	<u>600</u>	50 หน่วย @ 10
ต้นทุนสินค้าที่ขาย	<u>4,300</u>	<u>4,400</u>
รายได้ต่อหุ้น	= <u>4,500</u>	= <u>4,400</u>
	9,000	9,000
	= .5 บาท	= .49 บาท

ปี 2526

สินค้าคงเหลือต้นงวด 50 หน่วย @ 12	600	50 หน่วย @ 10	500
บวก ซื้อ			
400 หน่วย @ 11	4,400		
200 หน่วย @ 10	2,000		
150 หน่วย @ 9	1,350		
250 หน่วย @ 10	<u>2,500</u>	<u>10,250</u>	<u>10,250</u>
สินค้ามีเพื่อขาย (1,050 หน่วย)	10,850		10,750
สินค้าคงเหลือปลายงวด			
250 หน่วย @ 10	2,500	50 หน่วย @ 10	500
50 หน่วย @ 9	<u>450</u>	250 หน่วย @ 11	<u>2,750</u>
	<u>2,950</u>		<u>3,250</u>
	7,900		7,500
รายได้ต่อหุ้น	= <u>9,000</u>	=	<u>9,400</u>
	9,000		9,000
	= 1 บาท		= 1.044 บาท

จากวิธีการตีราคาสินค้าคงเหลือต่างกัน คือ วิธี Fifo และวิธี Lifo ปี 2525 วิธี Fifo มี ต้นทุนสินค้าที่ขาย 4,300 บาท วิธี Lifo 4,400 บาท วิธี Fifo ต่ำกว่าวิธี Lifo (4,400 - 4,300) = 100 บาท ส่วนสินค้าคงเหลือที่ปรากฏในงบดุลวิธี Fifo = 600 บาท วิธี Lifo = 500 บาท วิธี Fifo สูงกว่าวิธี Lifo = 100 บาท เนื่องจากราคาสินค้าที่ซื้อแต่ละงวดต่างกัน สินค้าที่ซื้อ ภายหลังมีราคาสูงกว่างวดแรก วิธี Fifo สินค้าคงเหลือปลายงวดเป็นสินค้าที่ซื้อในงวดหลัง จึงสูงกว่าวิธี Lifo ซึ่งสินค้าคงเหลือปลายงวดเป็นสินค้าที่ซื้อในงวดแรก และต้นทุนสินค้าที่ขาย ก็อธิบายได้เช่นกัน ผลของต้นทุนสินค้าที่ขายต่างกันทำให้กำไรสุทธิ และรายได้ต่อหุ้นต่างกันด้วย คือ กำไรสุทธิวิธี Fifo = 4,500 บาท ส่วนวิธี Lifo = 4,400 บาท รายได้ต่อหุ้นวิธี Fifo = .5 บาท ส่วนวิธี Lifo = .49 บาท

สำหรับปี 2526 ก็อธิบายได้เช่นเดียวกัน แต่ราคาสินค้าที่ซื้อในงวดหลังมีราคาต่ำกว่า งวดแรก วิธี Fifo จึงได้กำไรสุทธิและรายได้ต่อหุ้นต่ำกว่าวิธี Lifo

ฉะนั้นการใช้วิธีการบันทึกสินค้าที่แตกต่างกัน ถ้าสินค้าคงเหลือมีจำนวนมากจะมีผล กระทบกระเทือนทั้งงบกำไรและขาดทุน และงบดุล ตามวิธี Fifo ต้นทุนขายจะเป็นราคาสินค้า เก่าสุด ส่วนสินค้าคงเหลือในงบดุลจะเป็นสินค้าที่ราคาใกล้เคียงปัจจุบัน วิธี Lifo สินค้าคงเหลือ ในงบดุลจะเป็นสินค้าราคาเก่าสุด (ถ้าสินค้าขายไม่หมดทุกงวดบัญชี) แต่ต้นทุนขายจะเป็นราคา สินค้าที่ใกล้เคียงปัจจุบันมาก กรณีที่สินค้ามีแนวโน้มของราคาสูงขึ้นเรื่อย ๆ วิธี Fifo จะมีกำไร สุทธิเพราะต้นทุนขายใช้ราคาเก่าที่สุดจึงต่ำ ซึ่งตรงข้ามกับวิธี Lifo ซึ่งทำให้กำไรสุทธิต่ำลง

2.2 ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน เช่น ค่าเสื่อมราคาของสินทรัพย์ถาวรเพราะการคิดค่า เสื่อมราคาของสินทรัพย์ถาวรเป็นรายการหนึ่งของค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานที่ก่อให้เกิดปัญหา ยุ่งยากได้ - เช่นเดียวกับการตีราคาสินค้าคงเหลือ เพราะมีวิธีคิดค่าเสื่อมราคาได้หลายวิธี เช่น

- Straight line (เส้นตรง)
- Sum of the years' digits (สะสมอายุการใช้งาน)
- Unit of output (ตามจำนวนผลผลิต)
- Fixed percentage declining balance (คิดอัตราร้อยละลดลงเรื่อย ๆ)

ฯลฯ

ซึ่งการเลือกใช้วิธีการปฏิบัติบัญชีในการคิดค่าเสื่อมราคาที่แตกต่างกันนี้จะเปรียบเทียบ กันระหว่างธุรกิจไม่ได้ การคิดค่าเสื่อมราคาเป็นการกระจายราคาทุนของสินทรัพย์ เป็นค่าใช้จ่าย ในงวดบัญชีต่าง ๆ ตามอายุการใช้งานของสินทรัพย์ วิธีการคิดค่าเสื่อมราคาที่แตกต่างกันจะมีผลกระทบ กำไรสุทธิในงบกำไรและขาดทุน และราคาตามบัญชีของสินทรัพย์ในงบดุลเช่นเดียวกับการตีราคา สินค้าคงเหลือ เช่น

วันที่ 1 มกราคม 2526 ซื้อเครื่องจักรมาราคา 100,000 บาท ประมาณอายุการใช้งาน 10 ปี หรือประมาณว่าจะผลิตสินค้าได้ 90,000 หน่วย มูลค่าซากประมาณ 10,000 บาท

ถ้าคิดค่าเสื่อมราคาวิธีเส้นตรงจะคิดค่าเสื่อมราคาปีละ

$$\begin{aligned} \text{ค่าเสื่อมราคา} &= \frac{\text{ราคาทุน} - \text{มูลค่าซาก}}{\text{อายุการใช้งาน}} \\ &= \frac{100,000 - 10,000}{10} = 9,000 \text{ บาท} \end{aligned}$$

ฉะนั้นปี 2526 คิดค่าเสื่อมราคา = 9,000 บาท

ตารางเปรียบเทียบงบกำไรและขาดทุนสุทธิ และการคำนวณหารายได้ต่อหุ้นเมื่อใช้วิธีการบันทึกบัญชีที่แตกต่างกัน*

รายการ	หน่วย : บาท	
	วิธี ก.	วิธี ข.
ขายสุทธิ	240,809,200	243,924,600
ต้นทุนสินค้าที่ขาย	201,287,300	199,248,200
กำไรขั้นต้น	39,521,900	44,676,400
รายได้จากการดำเนินงานอื่น	-	1,191,000
	39,521,900	45,867,400
ค่าใช้จ่ายในขายและการดำเนินงานทั่วไป	24,210,700	26,468,300
	15,311,200	19,399,100
รายได้อื่น ๆ (ค่าใช้จ่ายอื่น) :		
ดอกเบี้ยจ่าย	(1,810,900)	(1,873,400)
รายได้สุทธิ-บริษัทย่อย	538,900	-
ค่าสูญสิ้นของ ค่าความนิยม	(170,000)	-
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	(269,000)	(229,200)
	(1,711,000)	(2,102,600)
กำไรสุทธิก่อนหักภาษี	13,599,300	17,296,500
ภาษีเงินได้ของท้องถิ่น	638,000	812,900

* ผู้สนใจอาจศึกษาเพิ่มเติมได้จาก "What are Earnings ? The growing Credibility gap." Forbes, May 15, 1967, pp. 28-29.

ภาษีเงินได้ของรัฐบาล ค้างจ่าย	—	348,900
ภาษีเงินได้ของรัฐบาลงวดปัจจุบัน	5,238,000	6,440,000
การลดหย่อนภาระภาษี :		
ภาษีเงินได้	775,000	—
ขาดทุนจากการดำเนินงาน	990,000	297,000
	<u>7,641,000</u>	<u>7,898,800</u>
กำไรสุทธิ	5,958,300	9,397,700
รายได้ต่อหุ้น	1.99	3.14

จากรายการต่าง ๆ ที่ทำได้กำไรสุทธิของกิจการต่างกันเนื่องจากความต่างกันของรายการดังต่อไปนี้

- 1) การคิดสินค้าคงเหลือโดยวิธี ก. ใช้ Lifo ส่วนวิธี ข. ใช้ Lifo ทำให้ต่างกัน = 1,196,500 บาท
- 2) การคิดค่าเสื่อมราคา โดยวิธี ก. ใช้อายุการใช้งานสะสม ส่วนวิธี ข. ใช้วิธีเส้นตรง ทำให้ตัวเลขต่างกัน = 253,100 บาท
- 3) ค่าใช้จ่ายในการทำวิจัยโดยวิธี ก. ใช้เป็นค่าใช้จ่ายของงวดนี้ทันที ส่วนวิธี ข. ใช้ตัดจ่าย 3 ปี ทำให้ยอดต่างกัน = 191,500 บาท
- 4) ค่าสูญสิ้นของค่าความนิยม วิธี ก. ใช้เวลาตัดจ่าย 10 ปีขึ้นไป แต่วิธี ข. ไม่มีการตัดจ่าย ทำให้ยอดต่างกัน = 170,000 บาท
- 5) การคิดค่าเสื่อมราคาของวิธี ก. และวิธี ข. ทำให้ยอดต่างกัน = 63,800 บาท
- 6) การคำนึงถึงผลขาดทุนจากการดำเนินงาน วิธี ข. คิดต่ำกว่า วิธี ก. อยู่ 693,000 บาท
- 7) ภาษีของบริษัทย่อย วิธี ก. คิดเป็นรายได้ของบริษัท แต่วิธี ข. ไม่คิดเป็นรายได้ จนกว่าจะมีการได้รับเงินปันผลจริง จึงทำให้ยอดต่างกัน 45,000 บาท
- 8) การลดหย่อนภาษีจากการลงทุน วิธี ก. ใช้วิธีคิดตลอดอายุของสินทรัพย์ที่ลงทุน แต่วิธี ข. คิดเทียบกับภาษีจ่ายปัจจุบัน ทำให้ยอดต่างกัน 656,000 บาท
- 9) ค่าใช้จ่ายเงินกองทุน วิธี ก. ใช้วิธีตัดค่าตลอดอายุมากกว่า 18 ปี แต่วิธี ข. ไม่มีการคิด ทำให้ยอดต่างกัน 50,500 บาท
- 10) การคิดค่าใช้จ่าย วิธี ก. จะคิดรายการค้างจ่ายและจ่ายล่วงหน้าด้วย แต่วิธี ข. คิดเฉพาะรายการที่มีการจ่ายจริง จึงทำให้ยอดต่างกัน 120,000 บาท

ถ้าเราใช้วิธีการคิดค่าเสื่อมราคาเป็นค่าใช้จ่ายตามวิธีจำนวนหน่วยของสินค้าที่ผลิต (unit of output) จะคิดค่าเสื่อมราคาเป็นค่าใช้จ่ายต่อสินค้าที่ผลิต 1 หน่วย ได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ค่าเสื่อมราคา} &= \frac{\text{ราคาทุน} - \text{มูลค่าซาก}}{\text{จำนวนหน่วยที่ผลิตได้}} \\ &= \frac{100,000 - 10,000}{90,000} = 1 \text{ บาท} \end{aligned}$$

ฉะนั้นปี 2523 ผลิตสินค้าได้ 10,000 หน่วย จะคิดค่าเสื่อมราคาเป็นค่าใช้จ่ายได้ = $10,000 \times 1 = 10,000$ บาท ซึ่งมากกว่าวิธีเส้นตรงอยู่ = $10,000 - 9,000 = 1,000$ บาท ดังนั้น การคิดค่าเสื่อมราคาวิธีเส้นตรงจะทำให้กำไรสุทธิมากกว่าวิธีคิดค่าเสื่อมราคาตามจำนวนหน่วยของสินค้าที่ผลิตเท่ากับ 1,000 บาท

จากตัวอย่างดังกล่าวผู้วิเคราะห์จึงต้องคำนึงถึงความแตกต่างของวิธีการบัญชีเมื่อเปรียบเทียบกับกิจการอื่น ๆ ในธุรกิจแบบเดียวกันด้วย

2. **งบดุล** เป็นงบแสดงฐานะการเงินของกิจการ ณ วันใดวันหนึ่ง ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญเช่นเดียวกับงบกำไรและขาดทุน

ส่วนประกอบของงบดุล งบดุลมีส่วนประกอบที่สำคัญ 3 ส่วน คือ สินทรัพย์ หนี้สิน และทุน (ส่วนของผู้ถือหุ้น) มีผู้กล่าวว่างบดุลของธุรกิจสามารถให้ข้อมูลได้เล็กน้อยเกี่ยวกับธุรกิจนั้น เพราะไม่ว่าจะมีปัญหาอย่างไร สินทรัพย์ก็เท่ากับหนี้สินบวกทุนเสมอ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิเคราะห์ควรจะอ่านงบดุลเพื่อทราบรายการต่าง ๆ ที่ปรากฏในงบดุลและวิธีการทดสอบทางการเงินของธุรกิจอย่างง่าย ๆ เพื่อให้ทราบความมั่นคงทางการเงินของธุรกิจนั้น ซึ่งมีหลายวิธีด้วยกันตัวอย่างงบดุลแบบง่าย ๆ เช่น

บริษัท น้ำผึ้งหลวง จำกัด
งบดุล
ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2526
สินทรัพย์

สินทรัพย์หมุนเวียน :—

เงินสดและเงินฝากธนาคาร	300,000	
เงินลงทุนชั่วคราว	250,000	
ลูกหนี้	27,000	
สินค้าคงเหลือ	520,000	
ค่าเช่าจ่ายล่วงหน้า	2,000	1,099,000

สินทรัพย์ถาวร :—		
เครื่องจักร	2,500,000	
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสมเครื่องจักร	<u>450,000</u>	2,050,000
สินทรัพย์อื่น ๆ :—		411,000
นิมิตรสิทธิและค่าความนิยม		40,000
	รวมสินทรัพย์	<u><u>3,600,000</u></u>

หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น

หนี้สินหมุนเวียน :—		
เจ้าหนี้การค้า	78,000	
ค่าแรงงานค้างจ่าย	8,500	
ค่าภาษีเงินได้ค้างจ่าย	<u>2,500</u>	89,000
หนี้สินระยะยาว :—		
หุ้นกู้		1,000,000
ส่วนของผู้ถือหุ้น :—		
ทุน - หุ้นสามัญ (30,000 หุ้น)	1,500,000	
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ	150,000	
กำไรสะสม	<u>861,000</u>	<u>2,511,000</u>
	รวมหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น	<u><u>3,600,000</u></u>

จากงบดุลดังกล่าวข้างต้นก็จะสามารถบอกผู้อ่านได้แม้จะไม่ลึกซึ้งนักดังนี้

เงินสดและเงินฝากธนาคาร :— เป็นสินทรัพย์หมุนเวียนที่ทราบค่าแน่นอน

เงินลงทุนชั่วคราว :— เป็นสินทรัพย์หมุนเวียนที่มีความคล่องตัว สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ทันทีที่ต้องการ และผู้บริหารงานลงทุนไว้โดยเจตนาเปลี่ยนเป็นเงินสดเมื่อต้องการ เช่น พันธบัตรรัฐบาล ตั๋วเงินคลัง หลักทรัพย์ตามความต้องการของตลาด เป็นต้น

ลูกหนี้ :— จำนวนเงินลูกหนี้ในงบดุลจะบอกให้ทราบว่า ณ. วันนั้นมีบุคคลอื่นเป็นหนี้กิจการอยู่เท่าใด

สินค้างเหลือ :— เป็นสิ่งของที่ยังจำหน่ายไม่ได้ หรือยังไม่ได้ใช้อาจอยู่ในรูปของวัตถุดิบเพื่อรอป้อนโรงงาน เพราะสินค้างเหลือประกอบด้วย วัตถุดิบ งานระหว่างทำ และสินค้าสำเร็จรูป

ค่าเข้าจ่ายล่วงหน้า :— เป็นค่าใช้จ่ายที่กิจการจ่ายไปล่วงหน้าก่อนถึงเวลาที่จะต้องจ่ายค่าใช้จ่ายนั้นจริง ๆ โดยกิจการจะได้รับประโยชน์จากค่าใช้จ่ายที่จ่ายล่วงหน้านั้นในงวดบัญชีต่อไป

เครื่องจักร:— เป็นสินทรัพย์ถาวรของกิจการซึ่งมีไว้เพื่อใช้ในการดำเนินงานไม่ได้มีไว้เพื่อขาย มีอายุการใช้งานมากกว่า 1 ปี เช่น จากตัวอย่างเครื่องจักรมี ราคาทุน 2,500,000 บาท ใช้งานไปแล้วคิดค่าเสื่อมราคาสะสมไว้ 450,000 บาท เหลือราคาตามบัญชีสุทธิ 2,050,000 บาท ซึ่งผู้อ่านงบดุลควรจะทราบด้วยว่า กิจการคิดค่าเสื่อมราคาวิธีใด เช่น วิธีเส้นตรง, วิธีอายุการ ใช้งานสะสม หรือวิธีอื่น ๆ เป็นต้น

สินทรัพย์อื่น ๆ:— เป็นสินทรัพย์ที่ไม่ใช่สินทรัพย์หมุนเวียนและสินทรัพย์ถาวร เช่น เงินลงทุนซื้อหุ้นในบริษัทอื่น ที่ดิน อาคารที่มีได้ใช้ประโยชน์ในทางการค้า เป็นต้น

นิมิตสิทธิและค่าความนิยม:— เป็นสินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตนซึ่งมีค่า แต่มูลค่าของสินทรัพย์นี้กำหนดได้ยาก นิมิตสิทธิอาจมีค่ามากจนหาว่ามีได้ เครื่องหมายการค้าก็มีค่าต่อกิจการเช่นกัน แต่ก็กำหนดค่าที่แน่นอนได้ยาก ค่าความนิยมเกิดขึ้นจากชื่อเสียงของกิจการ เช่น ถ้าบริษัทน้ำผึ้งหลวง จำกัด ซื้อกิจการจากบริษัทกิติภักดิ์ไว้ในราคา 500,000 บาท ถ้าสินทรัพย์สุทธิของบริษัทกิติภักดิ์ จำกัด เท่ากับ 460,000 บาท จำนวนเงิน 40,000 บาท ที่บริษัทน้ำผึ้งหลวงจ่ายเกินไปนี้คิดได้ 2 กรณี คือ

1. คิดราคาตามบัญชีของสินทรัพย์บริษัทกิติภักดิ์ ต่ำไป 40,000 บาท หรือ
2. เพื่อเป็นการซื้อค่าความนิยมเพราะกรณีนี้บริษัทกิติภักดิ์ เป็นบริษัทที่มีชื่อเสียงดี และเมื่อรวมกับบริษัทน้ำผึ้งหลวงแล้วคาดว่ากิจการของบริษัทน้ำผึ้งหลวงจะเจริญขึ้นกว่าเดิม

หนี้สินหมุนเวียน:— เป็นหนี้สินระยะสั้นที่กิจการ ต้องจ่ายชำระภายใน 1 ปี เช่น เจ้าหนี้การค้า ตัวเงินจ่าย ค่าภาษีเงินได้ค้างจ่าย ค่าใช้จ่ายค้างจ่ายอื่น ๆ และหนี้สินระยะยาวที่ครบกำหนดชำระในปีปัจจุบัน เช่น หนี้กู้ยืมที่มีกำหนดให้ชำระคืนเงินต้นเป็นงวดงวดที่ถึงกำหนดในปีปัจจุบัน จะแสดงไว้เป็นหนี้สินหมุนเวียน

หนี้สินระยะยาว:— เป็นหนี้สินที่มีกำหนดระยะเวลาใช้เงินคืนมากกว่า 1 ปี เช่น หนี้กู้ยืมเป็นตัวสัญญาใช้เงินระยะยาวที่กิจการออกให้กับผู้ให้กู้ โดยจะจ่ายคืนเงินต้นตามกำหนด และจ่ายดอกเบี้ยเป็นรายปีตามอายุของหนี้กู้ยืม นั้น ๆ ถ้ามีกำหนดให้จ่ายคืนเงินต้นเป็นงวด ๆ จำนวนเงินต้นงวดที่ถึงกำหนดจ่ายคืนในปีปัจจุบันจะต้องแสดงไว้เป็นหนี้สินหมุนเวียน

ทุน - หุ้นสามัญ:— กิจการออกจำหน่ายทั้งสิ้น 30,000 หุ้นมีมูลค่าตามบัญชีเท่ากับ 1,500,000 บาท ฉะนั้นมูลค่าหุ้นละ 50 บาท

ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ:— เกิดจากการที่บริษัทสามารถขายหุ้นสามัญได้มากกว่ามูลค่าหุ้นที่กำหนดไว้ ซึ่งอาจเนื่องจากกิจการเป็นที่เชื่อถือของประชาชนฐานะการเงินดี ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญนี้จะถือเป็นส่วนหนึ่งของส่วนของผู้ถือหุ้น

กำไรสะสม:— เป็นรายได้ของกิจการส่วนที่ยังมิได้จ่ายเป็นเงินปันผลแต่เก็บสะสมไว้ซึ่งกิจการอาจจะกันไว้เพื่อลงทุนเพิ่มเติมจึงไม่จ่ายเป็นเงินปันผลก็ได้

ปัญหาของบุคคล การใช้ข้อมูลจากบุคคลก็มีปัญหาเช่นเดียวกับการใช้ข้อมูลจากงบกำไรและขาดทุน ปัญหาของบุคคล คือ

1. **วิธีการปฏิบัติทางบัญชี** ผู้ใช้บุคคลจะประสบปัญหาที่รายการในงบดุลนั้น สินทรัพย์ของแต่ละธุรกิจใช้วิธีการปฏิบัติทางบัญชีได้หลายแบบดังกล่าวแล้วข้างต้น เช่น ในกรณีของสินค้าคงเหลือ ธุรกิจสามารถตีราคาสินค้าคงเหลือได้หลายวิธีทั้ง Lifo, Fifo, Weighted average ฯลฯ เรื่องการคิดค่าเสื่อมราคาก็เช่นเดียวกัน การใช้วิธีคิดค่าเสื่อมราคาต่างกันทำให้ราคาตามบัญชีของเครื่องจักรต่างกัน เช่น จากตัวอย่างเดิม ถ้าคิดวิธีเส้นตรงราคาตามบัญชีของเครื่องจักรจะสูงกว่าวิธีคิดค่าเสื่อมราคาตามจำนวนหน่วยที่ผลิตได้ = 1,000 บาท ซึ่งคำนวณได้ดังนี้

วิธีเส้นตรง		วิธีตามจำนวนหน่วยที่ผลิตได้	
เครื่องจักร	100,000	เครื่องจักร	100,000
หัก ค่าเสื่อม		หัก ค่าเสื่อม	
ราคาสะสม	<u>9,000</u>	ราคาสะสม	<u>10,000</u>
	91,000		90,000

2. **กรณีที่ธุรกิจออกหุ้นกู้ หรือหุ้นบุริมสิทธิจำหน่าย** แต่ธุรกิจนั้นเป็นธุรกิจขนาดเล็กที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว มีกำไรสูงธุรกิจจะไม่สามารถจำหน่ายหุ้นดังกล่าวได้ตามราคาที่กำหนด ถ้าจะให้จำหน่ายได้ในราคาระนั้นก็ต้องให้ดอกเบี้ยหรืออัตราเงินปันผลสูง ธุรกิจจึงอาจใช้วิธีขายหุ้นบุริมสิทธิหรือหุ้นกู้พร้อมกับออกใบมอบสิทธิให้เป็นการล่อใจ ใบมอบสิทธินี้สามารถนำมาซื้อหุ้นสามัญได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้ซื้อหุ้นบุริมสิทธิหรือหุ้นกู้ต้องการ เพราะถ้าธุรกิจกำลังขยายตัวอย่างรวดเร็วกิจการจะมีกำไรสูงก็จะทำให้ผู้ซื้อหุ้นบุริมสิทธิหรือหุ้นกู้ได้รับผลประโยชน์ด้วย

ในทำนองเดียวกันกรณีที่ขายหุ้นกู้หรือหุ้นบุริมสิทธิโดยมีเงื่อนไขให้เปลี่ยนแปลงสภาพเป็นหุ้นสามัญได้ (Convertible) หรือธุรกิจออก stock option การคำนวณรายได้ต่อหุ้นของผู้ถือหุ้นสามัญจะต้องปรับปรุงรายได้ต่อหุ้นก่อนโดยมีข้อสมมติว่าได้ใช้สิทธิตามใบมอบสิทธิการแปลงสภาพหุ้น และ stock options แล้ว

ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับการใช้ข้อมูลจากงบกำไรและขาดทุน และงบดุล เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นภายในธุรกิจนั่นเอง นอกจากปัญหานี้แล้วอาจมีปัญหาก่เกิดจากระดับราคาอีกด้วย ซึ่งจำเป็นต้องเปลี่ยนให้เป็นหน่วยเดียวกันก่อนจะนำข้อมูลมาใช้ต่อไป

3. **งบกำไรสะสม** เป็นงบที่แสดงการเปลี่ยนแปลงในบัญชีกำไรสะสมของธุรกิจ ซึ่งเพิ่มขึ้นเนื่องจากมีกำไรสุทธิหรือลดลงเนื่องจากขาดทุนสุทธิและจ่ายเงินปันผล ซึ่งผู้วิเคราะห์

นำข้อมูลทางการเงินจากงบกำไรสะสมมาวิเคราะห์ในสิ่งที่ต้องการได้เช่นเดียวกัน เช่น การวิเคราะห์ เพื่อทราบอัตราการจ่ายเงินปันผลของหุ้นสามัญต่อหุ้น เป็นต้น

ข้อมูลทางการเงินที่รวบรวมมาจากภายนอกธุรกิจ

เมื่อผู้วิเคราะห์ได้ข้อมูลทางการเงินจากภายในธุรกิจแล้วยังไม่เพียงพอที่จะใช้วิเคราะห์ เนื่องจาก

1. ข้อมูลทางการเงินที่ได้จากแหล่งภายในธุรกิจ อาจมีอคติเพราะธุรกิจเป็นผู้จัดทำข้อมูล นั้นเอง ถ้าผู้วิเคราะห์ทราบก็จะปรับปรุงข้อมูลนั้นได้ แต่กรณีที่ไม่ทราบก็จะทำให้การวิเคราะห์ ผิดพลาด

2. ข้อมูลทางการเงินที่ได้จากแหล่งภายในธุรกิจไม่เพียงพอที่จะใช้วิเคราะห์สรุปผลได้ดี จำเป็นต้องมีข้อมูลของอุตสาหกรรมประเภทเดียวกับธุรกิจนั้นวิเคราะห์ โดยเปรียบเทียบระหว่าง ธุรกิจกับอุตสาหกรรม และธุรกิจกับธุรกิจอื่นที่คล้ายคลึงหรือเหมือนกันประกอบด้วย

3. ข้อมูลทางการเงินที่ได้จากแหล่งภายในธุรกิจจะนำมาวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบ ได้ไม่สมบูรณ์ ควรใช้ข้อมูลทางการเงินจากแหล่งภายนอกเปรียบเทียบประกอบด้วย

การรวบรวมข้อมูลทางการเงินจากแหล่งภายนอกนั้น สำหรับในประเทศสหรัฐอเมริกา แยกตามสิ่งที่รวบรวมข้อมูลไว้ คือ

1. การจัดเก็บข้อมูลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์
2. การจัดเก็บข้อมูลทางการเงินโดยรวบรวมไว้ในสิ่งตีพิมพ์

1. การจัดเก็บข้อมูลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นการถือประโยชน์จากบริการคอมพิวเตอร์ ที่มีอยู่มากในปัจจุบัน ซึ่งสามารถให้ข้อมูลที่ถูกต้อง รวดเร็วและมีหลักเกณฑ์มากขึ้น บริการคอมพิวเตอร์นี้มีหลายบริษัทที่ให้บริการอยู่ เช่น บริษัท Standard & Poor's, Moody's Service, Interactive Data Corporation ฯลฯ ซึ่งเก็บข้อมูลไว้หลาย ๆ อย่างที่ธุรกิจต้องการ เช่น

- 1.1 ข้อมูลงบกำไรและขาดทุน
ขายสุทธิ
กำไรสุทธิจากการดำเนินงาน
ค่าใช้จ่ายประจำ
ภาษีเงินได้
เงินปันผลหุ้นบริมสิทธิ
กำไรสุทธิส่วนที่เหลือเป็นผู้ถือหุ้นสามัญ
รายจ่ายพิเศษ

เงินปันผลหุ้นสามัญ

ต้นทุนสินค้าที่ขาย

ค่าแรงงาน ขาย ค่าโฆษณา ค่าใช้จ่ายในการวิจัยและพัฒนา

1.2 ข้อมูลงบดุล

เงินสดและสินทรัพย์ที่เปลี่ยนเป็นเงินสดได้ง่าย

ลูกหนี้

สินค้า

สินทรัพย์หมุนเวียนและหนี้สินต่าง ๆ

สินทรัพย์ถาวรและหนี้สินต่าง ๆ

การลงทุนในโรงงานราคาทุนและราคาตามบัญชี

หนี้สินระยะยาว

หุ้นบุริมสิทธิ

หุ้นสามัญ

1.3 ข้อมูลอื่น ๆ

ราคาสูงสุด ต่ำสุด และราคาปิดของหุ้นสามัญ

จำนวนหุ้นที่ออกจำหน่าย

จำนวนพนักงาน

รายจ่ายลงทุน

เงินลงทุนในบริษัทย่อย

จำนวนหุ้นกู้และหุ้นบุริมสิทธิที่เปลี่ยนเป็นหุ้นสามัญได้

เงินลงทุนทั้งสิ้น

จำนวนหนี้สินหมุนเวียน

ราคาตลาดของสิทธิในการจองซื้อหุ้น

รายได้ต่อหุ้น (ตามที่รายงาน)

ในการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้นี้กับกิจการใดจำเป็นต้องปรับปรุงก่อนจึงจะเปรียบเทียบกันได้ นอกจากนี้ยังได้มีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับดัชนีราคา มีการเปรียบเทียบและวิเคราะห์โดยแสดงเป็นแผนภูมิในลักษณะต่าง ๆ มีการแปลความหมายข้อมูล และมีการเก็บรวบรวมข้อมูล ทางเศรษฐกิจ ย้อนหลังไปหลาย ๆ ปี โดยแสดงเป็นรายปี รายไตรมาส ของบริษัทต่าง ๆ ในธุรกิจแต่ละประเภทจึงทำให้ผู้สนใจติดต่อขอข้อมูลในส่วนที่ต้องการได้สะดวกรวดเร็วและถูกต้องทันสมัยด้วย

2. การจัดเก็บข้อมูลทางการเงินโดยรวมไว้ในสิ่งตีพิมพ์ เป็นข้อมูลที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายมาเป็นเวลานาน ซึ่งสามารถแยกได้เป็น 5 ลักษณะ ดังนี้คือ

2.1 ข้อมูลของบริษัทธุรกิจและอุตสาหกรรม ซึ่งจะออกเป็นรายปีและปรับปรุงออกเป็นรายครึ่งปี โดยมียละเอียดเกี่ยวกับประวัติการดำเนินงาน งบการเงิน ตลอดจนหลักทรัพย์ เป็นต้น

2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับหุ้นหรือพันธบัตร โดยจะมีข้อมูลมาตรฐานของหลาย ๆ บริษัทไว้ให้พิจารณาเปรียบเทียบด้วย

2.3 ข้อมูลเกี่ยวกับหุ้นทุน ซึ่งจะมีข้อมูลมาตรฐานเพื่อใช้ในการพิจารณาตัดสินใจเลือกลงทุนในหลักทรัพย์ โดยจะมีดัชนีราคาที่ปรับปรุงแก้ไขอยู่เสมอ

2.4 ข้อมูลทางการเงิน ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลพื้นฐานที่ต้องการจะให้ความรู้แก่ผู้ลงทุน โดยทั่วไปในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งจะตีพิมพ์อยู่ในหนังสือพิมพ์วารสาร นิตยสาร ฯลฯ

2.5 ข้อมูลดัชนีราคาทางธุรกิจและการเงิน เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาตัดสินใจโดยทั่ว ๆ ไป

สำหรับแหล่งข้อมูลภายนอก ของธุรกิจในประเทศไทย อาจหาได้ เช่น

1. สิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์รายวัน รายสัปดาห์ วารสารต่าง ๆ วารสารสถาบันการเงินที่จัดทำขึ้น เป็นต้น

2. ข้อมูลจากวิทยุและโทรทัศน์

3. เอกสารทางวิชาการซึ่งหน่วยราชการและธนาคารแห่งประเทศไทยจัดทำขึ้น

4. ข้อมูลดัชนีราคาจากตลาดหลักทรัพย์, บริษัท บุคคัลลัมย์ และบริษัท ทิสโก้ จำกัด เป็นต้น

ข้อควรพิจารณาในการเก็บรวบรวมข้อมูล⁽⁶⁾

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลอาจเกิดความคลาดเคลื่อน (Error) ได้เสมอไม่ว่าจะรวบรวมโดยการสำรวจอย่างสมบูรณ์ (complete enumerator) ก็ตาม ดังนั้นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลควรจะต้องตระหนักถึงปัจจัยดังต่อไปนี้ด้วย

1. การนิยามปัญหาที่ต้องการศึกษา จะต้องถูกต้อง รัดกุม และสอดคล้องกับขอบวงการสถิติที่จะใช้ในการวิเคราะห์

2. การใช้แบบสอบถามจะต้องมีผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ โดยเฉพาะ

(6) โปรตดู ไพฑูรย์ ตันฉศิริ และ คณะฯ, Op.cit.

3. ความแตกต่างของวิธีการต่าง ๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล อาจทำให้ที่ได้ไม่ตรงกับความต้องการ

4. การให้คำนิยามประชากรควรชัดเจน

5. ผู้ให้ข้อมูลและผู้เก็บข้อมูลความเข้าใจในปัญหาตรงกัน

6. ผู้ให้ข้อมูลและผู้เก็บข้อมูล จะต้องไม่มีอคติ (Bias) และไม่มี ความลำเอียง

7. การจัดทำข้อมูลและการนำเสนอข้อมูลจะต้องถูกต้องชัดเจน

สรุป

การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นเรื่องที่คุณวิจัยจะต้องใช้ความพยายามในการค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูล ให้มีความถูกต้องชัดเจนและเชื่อถือได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะงานการเก็บข้อมูลนี้เป็นงานที่สำคัญมากของการทำวิจัย ซึ่งถ้าการเก็บรวบรวมข้อมูลทำได้อย่างสมบูรณ์แล้ว หรือมีความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด ก็อาจกล่าวได้ว่างานการทำวิจัยสำเร็จไปขั้นหนึ่งแล้ว แต่ถ้าข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มีความคลาดเคลื่อนมากก็อาจทำให้งานวิจัยชิ้นนั้นไร้ค่าและความหมาย และยังทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายไปโดยเปล่าประโยชน์อีกด้วย เพราะอาจถือได้ว่าเป็นการทำงานผิด ตั้งแต่แรกเริ่มก็ยอมได้